

Kanton Zürich
Bildungsdirektion
Volksschulamt

Ramkursplan för hemspråk och kultur (HSK)

Med förklaringar till undervisningens
ramvillkor

Innehållsförteckning

1 Ramkursplanens syfte	5
HSK-undervisningen från början fram till i dag	5
2 Terminologi och principer	7
Terminologi	7
Vägledande tankar	7
Utformning och struktur	8
3 Förståelse för lärande och undervisning	10
Kompetensorienterad undervisning	10
Kompetensorienterad bedömning	10
Läxor	11
Pedagogiska resurser och undervisningsmaterial	11
Val av metod	12
Undervisningens neutralitet	12
4 Ämnesområdet "Språk"	14
Ämnesrådets betydelse och målsättningar	14
Flerspråkighetens didaktik	15
Kompetensområden	15
5 Ämnesområdet "Naturen, människan och samhället"	18
Ämnesrådets betydelse och målsättningar	18
Kompetensområden	19
6 Om undervisningen i de individuella stadierna	23
Stadie 1	23
Stadie 2	24
Stadie 3	24
7 Ordlista	25
8 Bilagor	
Bilaga I: Ramvillkor i kantonen Zürich	32
Bilaga II: Nivåer och ämnen – en översikt	37
Bilaga III: Litteratur	43

Impressum

Herausgeberin

Bildungsdirektion Kanton Zürich,
Volksschulamt

Erarbeitet in Zusammenarbeit mit den
HSK-Trägerschaften

Wissenschaftliche Beratung durch Dr.
Ursula Ritzau, PH FHNW, und Prof. em.
Dr. Dr. Basil Schader, PHZH

Gestaltung

raschle & partner
raschlepartner.ch

Übersetzung

Interserv AG

Kontakt

Volksschulamt, Abteilung Besondere
Förderung Sektor Interkulturelle
Pädagogik
Walchestrasse 21
8090 Zürich
+41 43 259 53 61
ikp@vsa.zh.ch www.zh.ch/hsk

Die Orientierung an diesem Lehrplan wird
auch in anderen Kantonen empfohlen:
Basel-Landschaft, Basel-Stadt, Bern,
Glarus, Luzern, Schaffhausen, St. Gallen
und Thurgau.

Kanton Zürich
Gemeinnütziger Fonds

Finanzielle Unterstützung durch den
gemeinnützigen Fonds des Kantons
Zürich

Vollständig überarbeitete

4. Auflage 2023

© Bildungsdirektion Kanton Zürich

Inledning

Det är en av skolans viktigaste uppgifter att främja *flerspråkig* och *transkulturell* kompetens. Detta mål eftersträvas även av undervisningen i hemspråk och kultur (HSK) [Heimatlicher Sprache und Kultur] som kompletterar grundskolans utbud. I denna undervisning utökar *två- och flerspråkiga* barn och ungdomar sin kompetens på sitt *ursprungsspråk*. De tillägnar sig dessutom kunskaper om sina aktuella *livssituationer* och om de kulturer som de härstammar från. I kantonen Zürich erbjuds HSK-undervisningen av företrädare för *ursprungsländerna* och av privata huvudmän. Dessa får sedan över 50 år professionellt och administrativt stöd från Utbildningsdepartementet [Bildungsdirektion].

Det kantonala grundskoleämbetet [Volksschulamt] i kantonen Zürich utarbetade tillsammans med HSK-huvudmän och andra externa experter år 2011 en ramkursplan för denna undervisning, vilken används även av flera andra kantoner i den tysktalande delen av Schweiz. Syftet var att standardisera de enskilda utbildningsarrangörernas kursplaner och att anpassa dem till grundskolans kursplan. Den aktuella justeringen av ramkursplanen tar hänsyn till förändringarna i utbildningspolitiken genom att anpassa ramkursplanen till grundskolans Kursplan 21. Revideringen innehåller dessutom ytterligare förbättringar när det gäller innehåll och språk, vilka har tagits fram i samarbete med HSK-lärare, HSK-samordnare samt andra externa experter.

Om denna publikations struktur

Ramkursplanen är baserad på grundskolans Kursplan 21. Enskilda textavsnitt i Kursplan 21 har därför övertagits direkt eller bearbetats något för denna publikation. Kapitel 1 förklarar innebörden av och syftet med ramkursplanen och ger en översikt över HSK-undervisningen från första början fram till i dag. Kapitel 2 beskriver grunderna, kapitel 3 behandlar förståelsen av lärande och undervisning. Kapitel 4 och 5 ägnas åt de två ämnesområdena "Språk" samt "Naturen, människan och samhället". Där beskrivs först vikten av ämnesområdena och sedan definieras tillhörande kompetensområden inklusive kompetenserna. De enskilda huvudmännen eller HSK-lärarna utformar själva metodiken för kompetensutveckling. Kapitel 6 är därför begränsat till allmänna överväganden om de enskilda stadierna.

Ordlistan (kapitel 7) har huvudsakligen hämtats från den tidigare ramkursplanen. Vissa ändringar gjordes baserat på ordlistan i EDK-publikationen "Unterricht in Heimatlicher Sprache und Kultur HSK" ("Undervisning i hemspråk och kultur" av Anja Giudici, Regina Bühlmann 2014). Ordlistan förklarar alla termer som anges *kursiverat* i denna text. Följande definitioner är viktigast: Det språk som lärs ut vid HSK-undervisningen är för de flesta barn deras *förstaspråk*, men för några är det deras *andraspråk*. Den nuvarande kursplanen kallar skolspråket vid HSK-undervisningen för *ursprungsspråk*.

Bilagan (kapitel 8) innehåller den rättsliga grunden för HSK-undervisningen i kantonen Zürich samt råd från det kantonala grundskoleämbetet [Volkschulamt] om hur den ska genomföras. Bifogat finns även en översikt över möjliga ämnen på varje nivå samt den litteratur som nämns i texten.

1 Syftet med ramkursplanen

Denna ramkursplan anpassar målen för kurserna till de aktuella behoven hos *två- eller flerspråkiga* barn och ligger i linje med Kursplan 21. Syftet är trefaldigt:

För det första tjänar ramkursplanen som ett verktyg för de ansvariga HSK-huvudmännen att vidareutveckla sina egna kursplaner och till att samordna dem med Kursplan 21. Utgångsläget skiljer sig åt i detta avseende: Huvudmän som håller på att utveckla ett nytt undervisningsmaterial kan använda detta som en riktlinje för utformningen av sina kursplaner. Statliga huvudmän har vanligtvis redan kursplaner som har fastställts av det motsvarande utbildningsdepartementet i respektive *ursprungsland*. Vid behov anpassar de innehållet i sina kursplaner på ett sådant sätt att de är förenliga med målen och innehållet i HSK-ramkursplanen och inte strider mot dem. Alla huvudmän får våga in enskilda kompetenser och ämnesområden i ramkursplanen enligt sina behov och förutsättningar. Eftersom de enbart har två till fyra lektioner i veckan och inlärningsgrupperna oftast är heterogena vad avser ålder, förkunskaper och uppnådd nivå, måste de prioritera.

För det andra utgör ramkursplanen från Utbildningsdepartementet [Bildungsdirektion] grunden för prövningen av en ansökan från en HSK-huvudman avseende godkännande av erbjudna kurser. Endast kurser som anordnas av huvudmän vars kursplan och undervisning motsvarar ramkursplanen godkänns. Om det finns en kursplan i ursprungslandet ska det förklaras hur den och ramkursplanen för HSK passar ihop samt vad som ska göras om dessa inte är kompatibla med varandra. Med hjälp av denna funktion vid godkännandeförfarandet blir den aktuella ramkursplanen bindande för de huvudmän vars HSK-kurser godkänns: Den definierar den ram inom vilken de kan definiera sina specifika mål respektive innehåll i sin kursplan samt införliva dessa i sin undervisning.

För det tredje tjänar ramverket som en grund för en ömsesidig överenskommelse mellan alla intressenter: Det ger en gemensam grund för villkor, mål, innehåll och termer för HSK-undervisningen för ansvariga huvudmän, HSK-lärare, lokala och kantonala myndigheter samt utbildningsinstitutioner.

Den nuvarande ramkursplanen är anpassad till aktuella förhållanden och krav i kanton Zürich. Med "Kursplan 21" avses således Zürichs kursplan 21.

HSK-undervisningen från början fram till i dag

De första HSK-kurserna startades i kantonen Zürich på 1930-talet på initiativ av politiska flyktingar från Italien. Med den tilltagande italienska invandringen ökade också antalet sådana kurser stadigt. I slutet av 1960-talet och början av 1970-talet utvecklade även föräldraföreningar av andra nationaliteter liknande erbjudanden. Efter hand övertogs denna organisering av motsvarande *ursprungsland*. Utbildningsrådet [Erziehungsrat] (som numera heter Utbildningsstyrelsen [Bildungsrat]) tillät i ett första beslut i denna fråga den 21 juni 1966, att sådana kurser på försök skulle hållas i skolorna. Detta gällde ursprungligen endast för undervisningen i italienska, som för övrigt inte fick äga rum under "ordinarie undervisningstid".

I ett beslut av den 16 maj 1972 överlät Utbildningsrådet [Erziehungsrat] till de lokala skolstyrena att integrera HSK-kurser i italienska och spanska i den ordinarie undervisningstiden. Samma år rekommenderade den schweiziska konferensen för kantonala utbildningsministrar [Schweizerische Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren] att två HSK-lektioner skulle tillåtas under den ordinarie undervisningstiden.

År 1982 bad de italienska och spanska generalkonsulaten och en "Samordningsgrupp för föreningen för utländska föräldrar i Kanton Zürich" utbildningsrådet [Erziehungsrat] att integrera HSK-kurserna i hela kantonens

skolsystem och att tillåta att ämnesbetyget i detta ämne skulle föras in i skolbetyget. Med sitt beslut av den 8 november 1983 tog Utbildningsrådet [Erziehungsrat] hänsyn till dessa önskemål och tillät på försök motsvarande kurser för alla nationer. Detta nya arrangemang uppgraderade kurserna och gjorde dem mer välkända. Samtidigt började kursarrangörerna, myndigheterna i Zürich och de ordinarie lärarna att arbeta tillsammans på ett mer samordnat sätt (utveckling av HSK-specifika kursplaner och undervisningsmaterial, vidareutbildning och pilotprojekt). En åttaårig försöksfas resulterade i föreskrifter om "Genomförande av kurser i hemspråk och kultur" som antogs av Utbildningsrådet [Erziehungsrat] den 11 juni 1992. Denna resolution förankrar undervisningen i Zürichs grundskolor. Den gjorde det även möjligt att för första gången godkänna kurser som anordnas av icke-statliga huvudmän. I Volksschulgesetz (den schweiziska grundskolelagen) från 2005 och i Volksschulverordnung (den schweiziska grundskoleförordningen) från 2006 fick HSK-undervisning en ny rättslig grund.

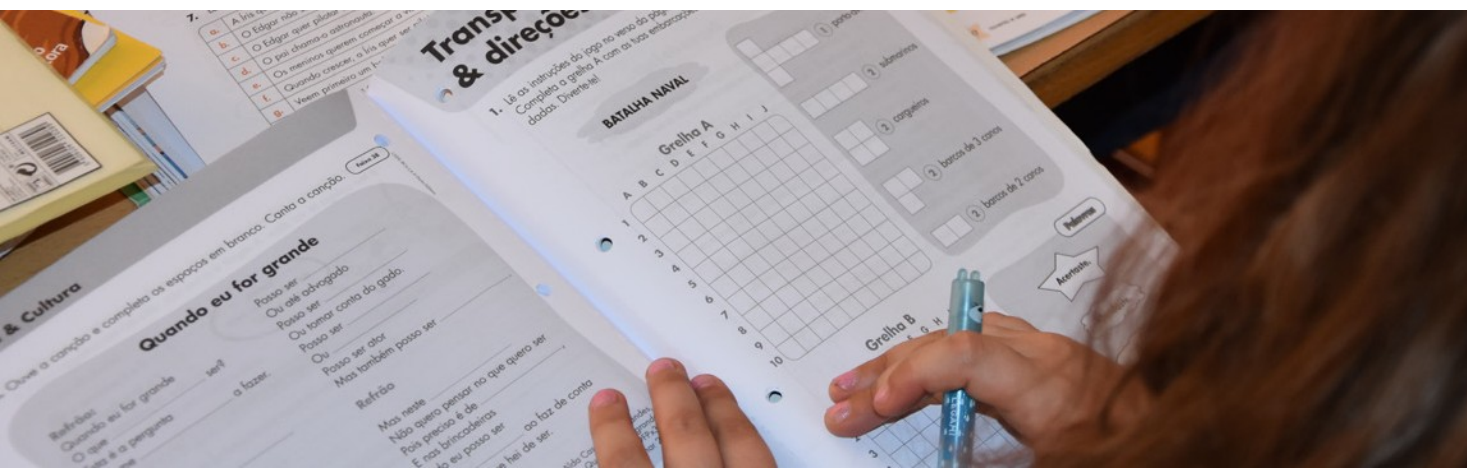
Under 1980-talet var det förutom Italien och Spanien bara Jugoslavien, Turkiet, Grekland och Portugal som erbjöd HSK-undervisning. Från 1990-talet och framåt ökade antalet kurser som erbjöds av de kantonala kursarrangörerna kontinuerligt. I dag erbjuds kantonalt godkända HSK-kurser på 31 språk.

Antalet deltagande elever översteg under läsåret 2009/10 för första gången 10 000. Andelen deltagare varierar beroende på språk och beror på olika faktorer såsom språkgruppens storlek, huvudmannens organisatoriska och ekonomiska situation, stöd från ursprungslandet osv.

HSK:s mångfald återspeglar skillnaderna mellan huvudmännen och språkgemenskaperna – exempelvis när det gäller hur de ser på utbildning, deras skäl för att migrera eller fly, deras historiska erfarenhet eller hur de ser på livet i Schweiz.

HSK syftade ursprungligen huvudsakligen till att underlätta (åter-) integrering i skolan vid ett eventuellt återvändande till *ursprungsländerna*. Med tiden förändrades elevernas bakgrund och därmed även syftet med undervisningen: Eftersom endast en mycket liten andel av eleverna återvände till sina *ursprungsländer* ändrades syftet med undervisningen till att stödja barn till första och andra generationens invandrare i deras *integration* i det lokala samhället. Barn från binationella familjer började också delta i undervisningen. För dessa var varken *integration* eller "återvändande" några viktiga frågor.

Samtidigt etablerade främjandet av *flerspråkighet* respektive främjandet av ursprungsspråk det berörda *ursprungsspråket* som ett självständigt och viktigt mål för alla elever. På så sätt integreras insikten från den pedagogiska praktiken och forskningen om att *flerspråkighet* utgör en potential i undervisningen. Dess främjande gynnar inte bara individen, utan även samhället som helhet. I kantonen Zürich talar ca 43 % av grundskoleeleverna ett annat *förstaspråk* än tyska (utbildningsstatistik för kantonen Zürich från 2020). *Flerspråkighetens* potential måste främjas och utnyttjas.

2 Terminologi och principer

Terminologi

I undervisningen i hemspråk och *kultur* utökar barn och ungdomar sina kunskaper i sitt icke-tyska *ursprungsspråk*. Det handlar om *förstaspråket* eller *andraspråket*. Dessutom fördjupar eleverna sina kunskaper om *kulturer* och sina *miljöer*, i synnerhet om *kultur*, historia, litteratur, geografi och traditioner i den region där deras familj har sitt ursprung. De sätter sig in i sin situation och utökar därmed sin förmåga att orientera sig i olika samhällen – oavsett om det är i Schweiz eller, i förekommande fall, i deras *ursprungsländer*. De får ett holistiskt stöd i sin språkliga, kognitiva, sociala och känslomässiga utveckling.

För att undvika förvirring om den rättsliga grunden behålls termen ”hemspråk och kultur” [Heimatliche Sprache und Kultur] i den nuvarande ramkursplanen, även om den är oprecis i bokstavlig mening. Det är enbart en minoritet av de barn och ungdomar som deltar i denna undervisning vars *ursprungsländer* otvivelaktigt är deras hemland. Tvärtom är en majoritet av dem födda i Schweiz och lever i olika *miljöer* och *kulturer*.

Vägledande tankar

- HSK-undervisningen främjar eleverna – utifrån deras ålder, förkunskaper och prestationsnivå – på deras *ursprungsspråk*.
- Undervisningen överensstämmer med de värderingar som anges i Kursplan 21, i kapitlet ”Principer” under ”Utbildningsmål” som en orientering för skolan, särskilt följande:
 - › ”Skolan är neutral när det gäller politik, religion och trosuppfattning.
 - › Skolan främjar lika möjligheter.
 - › Skolan främjar jämställdhet mellan könen.
 - › Skolan motsätter sig alla former av diskriminering.
 - › Skolan väcker och främjar en förståelse för social rättvisa, demokrati samt bevarandet av den naturliga miljön.
 - › Skolan främjar ömsesidig respekt i samlivet med andra människor, särskilt när det gäller *kulturer*, religioner och levnadssätt.
 - › Skolan utgår från att barn och ungdomar har olika förutsättningar för att lära sig och kan hantera mångfald på ett konstruktivt sätt.
 - › Skolan bidrar till social sammanhållning i ett pluralistiskt samhälle.”
- Undervisningen stärker medvetenheten om att *två- eller flerspråkighet* utgör en ytterligare potential som eleverna kan dra nytta av. Den värderar flerspråkighet som en samhällsresurs som ska uppfattas positivt.
- Undervisningen hjälper barnen och ungdomarna att hantera olika *identitetskonstruktioner* som har uppstått ur olika tillhörigheter, *kulturer*, traditioner samt historia. Individuella erfarenheter och kunskaper om såväl *ursprungsländerna* som Schweiz tas upp, fördjupas och reflekteras över. Det kan handla om värderingar och normer, historia eller religioner. Undervisning i konfessionella religiösa doktriner och (parti)politiska ideologier hör däremot uttryckligen inte hemma i klassrummet.

Undervisningen stöder eleverna i deras konfliktfärdigheter, *transkulturella kompetens* och omdöme. Den främjar en öppen, icke-diskriminerande och respektfull hållning gentemot andra människor.

- Undervisningen stödjer *integrationen* av barn och ungdomar i grundskolan som har en *migrationsbakgrund*.
- Undervisningen skapar förutsättningar för eleverna att använda sin *flerspråkiga* och *transkulturella kompetens* senare i sin utbildning och i sitt arbetsliv – såväl i Schweiz som i *ursprungsländerna*.
- Undervisningen hjälper eleverna att kommunicera med dem som talar samma språk i Schweiz och i *ursprungsländerna*.
- Undervisningen hjälper eleverna att kunna använda åldersanpassade medier och litteratur på sitt *ursprungsspråk*.
- Undervisningen utgår från barnens och ungdomarnas erfarenheter och intressen och väcker nya intressen. När så är möjligt ger den direktkontakt med ämnesinnehållet och kopplar deras inläring till deras egen språkliga aktivitet, bland annat genom användning av elektroniska medier vid undervisningen (webbplatser och sociala medier på *ursprungsspråket* osv.)
Inlärningsstegen och uppgifterna motsvarar de enskilda elevernas nivå.
- Undervisningen lämnar utrymme för lekfulla inslag och muntlig kommunikation. På förskolor är tillvägagångssättet i grunden lekfullt.
- Undervisningen utnyttjar de möjligheter som uppstår genom att eleverna i en viss utsträckning rör sig i olika språkvärldar och *miljöer*. Den tar därför regelbundet upp elevernas individuella erfarenheter och främjar jämförelse som en grundläggande didaktisk princip. Genom att jämföra *ursprungsspråket* med tyska och jämföra *dialekt(er)* och standardspråk på tyska samt *standardvarianten av ursprungsspråket*, fördjupar undervisningen kompetensen i de berörda språken. Genom att jämföra de olika *miljöerna* fördjupas förståelsen för likheter, skillnader och viktiga särdrag.

Utformning och struktur

Eftersom ramkursplanen för HSK bygger på Kursplan 21 och tillägnar sig dess struktur och terminologi, förklaras strukturen i Kursplan 21 kortfattat här. Mer detaljerade förklaringar finns i kapitlen "Översikt" och "Principer" i Kursplan 21.

Kursplan 21: Stadier och struktur

Kursplan 21 delar in de i Schweiz obligatoriska 11 skolåren i tre stadier. Det första stadiet omfattar två år i förskola och de första två åren i primärskolan (fram till slutet av årskurs 2). Det andra stadiet omfattar fyra år i primärskolan (årskurs 3 till 6), medan det tredje stadiet omfattar de tre åren i sekundärskolan (årskurs 7 till 9).

Kursplan 21 är indelad i sex ämnesområden: språk, matematik, natur, människa och samhälle (NMS), bild, musik samt idrott. *Kompetenserna* beskrivs för varje ämnesområde som eleverna tillägnar sig i grundskolan. Kursplanen innehåller dessutom de tvärvetenskapliga modulerna "Media och informationsteknik" och "Yrkesorientering". Ämnesöverskridande

kompetenser (personliga, sociala och metodologiska) samt tvärvetenskapliga ämnen införlivas i ämnesområden och modulkursplaner enligt den vägledande idén om utbildning för hållbar utveckling (ESD).

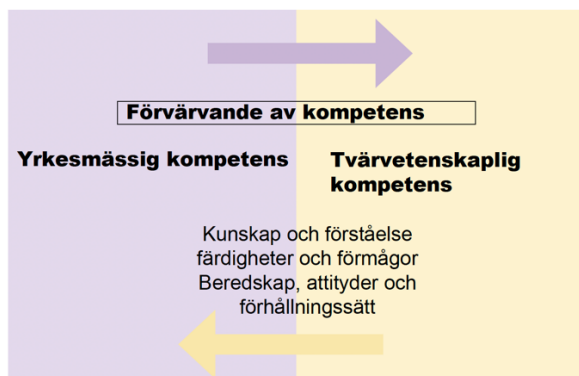
Kursplan 21: Kompetensuppbyggnad

De enskilda ämnesområdena i Kursplan 21 är indelade i *Kompetensområden*. Ämnesområdena tyska, engelska, italienska och franska är exempelvis uppdelade i "hörförståelse", "tal", "skrift", "språk i fokus" samt "litteratur i fokus" (ämnesområdet tyska) respektive "kulturer i fokus" (ämnesområdena engelska, italienska och franska). Inom varje *kompetensområde* formuleras olika *kompetenser* och deras struktur presenteras. För varje kompetens beskrivs den förväntade uppbyggnaden av kunskap och färdigheter per stadium i olika nivåer. Dessa *kompetensnivåer* uttrycker att kompetenser förvärfvas kontinuerligt under en viss tidsperiod.

Ramkursplan för HSK: Struktur och kompetensuppbyggnad

En uppdelning av de kompetenser som ska förvärfvas i de enskilda stadierna och kompetensnivåerna saknas i denna ramkursplan. Det är de enskilda HSK-huvudmännens uppgift att definiera de specifika kompetenserna och motsvarande innehåll så att HSK-lärarna kan förbereda sin konkreta undervisning.

3 Förståelse för lärande och undervisning

Figur 1: Förvärv av kompetenser (jfr Kursplan 21, kapitlet "Förståelse för lärande och undervisning").

Kompetensorienterad undervisning

Undervisningen i hemspråk och kultur baseras på kompetenser och förvärvande av kompetens analogt med Kursplan 21. Fokus ligger på de kunskaper och färdigheter som eleverna ska tillägna sig inom ämnes- och kompetensområdena. Kompetenser omfattar flera innehållsrelaterade och processrelaterade aspekter: Färdigheter och kunskaper, liksom beredskap, attityder och förhållningssätt. Med det senare avses förutom *kulturinriktade* aspekter även dimensionerna självansvarigt lärande, samarbete, motivation och prestationsvilja.

De kompetenser som ska förvärvas är både ämnesspecifika och tvärvetenskapliga till sin natur. Yrkesmässig kompetens beskriver specialiserade kunskaper och därmed associerade färdigheter och förmågor. Tvärvetenskaplig kompetens förtydligar de kunskaper och färdigheter som speglar en viktig roll i all inläring. Dessa omfattar personlig, social och metodologisk kompetens.

I en kompetensorienterad undervisning väljs undervisningsplanen ut och utformas didaktiskt och metodiskt på ett sådant sätt att eleverna kan förvärva eller befästa de önskade kompetenserna. På grundval av HSK:s kursplan och undervisningsmaterialet överväger HSK-läraren vilka kompetensmål som kan läras ut genom vilket ämnesinnehåll och vilka ämnen. Utifrån detta utformar läraren inlärningsmiljöerna och lektionerna på ett sådant sätt att eleverna kan förvärva de relevanta kompetenserna. Läraren ägnar i samband med detta stor uppmärksamhet åt de heterogena förhållandena i inlärningsgruppen.

Kompetensorienterad bedömning

Till den kompetensorienterade undervisningen hör en kultur av återkoppling som är relaterad till att uppnå kompetensmålen. Konstruktiv återkoppling är ett centralt inslag i undervisningens kvalitet, och det stöder lärande och kompetensförvärv. Eleverna bedöms formativt (processororienterat: information om främjande åtgärder, vad som kan förbättras vid nästa tillfälle), sammanfattande (processavslutande, summerande) och även prognostiskt (framtidinriktat: bedömning av förutsättningarna för ett framgångsrikt fortsatt lärande i nästa inlärningsfas eller skolenivå).

Från årskurs 2 får eleverna betyg för sina insatser och framsteg i

HSK-undervisningen. HSK-lärarna på de godkända HSK-kurserna registrerar detta betyg på ett intygsformulär för varje barn i slutet av varje termin. Klassföreståndaren för den berörda klassen överför betyget till rapportkortet i grundskolan i Zürich. I förskolan och i första årskurs får barnen inga betyg. Den lärare som undervisar i HSK kan emellertid ge föräldrarna återkoppling om deras barns framsteg i undervisningen vid ett samtal.

Tvärvetenskaplig kompetens

Betygen anger i vilken utsträckning en elev har uppnått de avsedda kompetenserna i klassen och vilka framsteg som har gjorts i inläringen. HSK-läraren kan även frivilligt bedöma de enskilda kompetensområdena i intyget. I stadium 1 och 2 är dessa: Hörförståelse, läsning, tal, skrift, språk i fokus, litteratur i fokus, samt Naturen, människan och samhället (NMS). För stadium 3 är dessa: Hörförståelse, läsning, tal, skrift, språk i fokus, litteratur i fokus samt Natur och teknik (NT) / Ekonomi, arbete, hushåll (EAH) / Geografi, historia, samhällsvetenskap (GHS) / Religion, kultur, etik (RKE).

Tyngdpunkten ligger på målen i de kursplaner som huvudmännen har utarbetat eller fått från utbildningsdepartementen i elevernas *ursprungsländer* och är avsedd att baseras på kompetenserna i den nuvarande ramkursplanen. Betyget är ett uttryck för prestation och kompetens i olika ämnen – inte för uppförande, flit eller punktlighet. För prestationsbedömning och betygsättning gäller i princip samma betygsskala som i grundskolan i Zürich.

Betyget utgör en helhetsbedömning av ett barns eller en ungdoms prestation vid lärandet. Det återspeglar inte bara prestationerna vid formella prov, utan tar också hänsyn till HSK-lärares observationer av ämnesrelaterade prestationer (exempelvis muntliga yttranden och observationer av inlärningsprocessen) vid undervisningen. Det är följaktligen inte resultatet av ett genomsnittligt resultat vid enskilda prov.

Vid begäran stödjer HSK-lärarna respektive klassföreståndare vid bedömningen av eleverna (särskilt avseende beslut om framtida utbildningsval).

Läxor

Läxor kan bidra till inlärningsprocesser och ger möjlighet att engagera sig i ett ämne även utanför klassrummet. Barnen respektive ungdomarna bör vanligtvis kunna göra läxorna utan någon hjälp från sina föräldrar. Det kan emellertid vara bra att involvera föräldrarnas hemspråksfärdigheter – exempelvis för dialogiska eller lekfulla läxor. Dessutom förväntas föräldrarna intressera sig för sina barns lärande i klassen. Detta kan främjas genom ett gott samarbete med föräldrarna, exempelvis i samband med föräldramöten eller möjligheten för föräldrarna att besöka skolan. När HSK-lärarna ger läxor tar de hänsyn till elevernas individuella förmåga och ålder. På så sätt undviker lärarna att överbelasta eleverna och motiverar dem med anpassade utmaningar.

Pedagogiska resurser och undervisningsmaterial

De pedagogiska resurserna och undervisningsmaterialet väljs ut och tillhandahålls av HSK-huvudmännen. De tar hänsyn till elevernas olika inlärningsförmågor och kompetensmål samt deras specifika situation (*två- eller flerspråkighet*, migrationsbakgrund). De hjälper till att uppfylla kraven i ramkursplanen genom att följa den. Utöver traditionella läromedel (som böcker och arbetsböcker) bör även elektroniska medier (filmer som är tillgängliga på nätet, videotelefoni, sociala medier etc.) användas.

Val av metod

Vid utformningen av lektioner är HSK-lärarna fria att välja metod – inom ramen för de didaktiska principerna och denna ramkursplan. De väljer den metod som passar bäst för respektive kompetensmål och innehåll samt för eleverna och dem själva i de aktuella undervisningssituationerna. De ser till att använda en mängd olika metodiska tillvägagångssätt, exempelvis direkt undervisning, upptäckande lärande, planeringsarbete, projektundervisning, arbete i lärandepartnerskap osv.

Valet av metod tar hänsyn till det faktum att elevgruppen ofta är heterogen. De kommer från olika klasser eller skolor, är i olika åldrar, har olika biografiska bakgrunder och olika kunskapsnivåer i sitt första och andra språk.

Undervisningens neutralitet

HSK-undervisningen är politiskt och konfessionellt neutral. Den bygger på en pluralistisk världsbild och avstår från all politisk och nationalistisk indoktrinering.

Undervisningen behandlar olika tolkningar av historiska processer (jämför kapitlet ”Didaktiska anvisningar om geografi, historia och samhällsvetenskap” i Kursplan 21): Historiska fakta kan kontrolleras. Tolkningen av fakta, å andra sidan, beror på perspektiv, platser och intressen.

Om HSK-undervisningen behandlar religion är målet kunskap om religioner, inte bekännelse till en viss tro eller utförande av religiösa handlingar. Undervisningen främjar en opartisk, öppen attityd och ett icke-diskriminerande förhållningssätt till religioner och världsåskådningar (jämför kapitlet ”Didaktiska anvisningar om etik, religion och samhälle” i Kursplan 21).

Undervisningens neutralitet uppfylls om exempelvis ett lands nationalsång presenteras, diskuteras innehållsmässigt och sätts in i ett historiskt sammanhang. Undervisningens neutralitet kränks däremot om man sjunger nationalsången tillsammans före varje lektion, om en ensidig nationell *identitet* främjas och om nationell stolthet medvetet uppmuntras.

4 Ämnesområdet ”språk”

Ämnesområdets betydelse och målsättningar

Standardvariant och språklig reflektion

HSK-undervisningen sker i möjligaste mån på det aktuella språket. I de fall där det inte är möjligt, kan *dialektala* varianter och/eller tyska användas för att säkerställa förståelsen. Undervisningen tar hänsyn till barnens tidigare kunskaper i ursprungsspråket. Dessa kan variera mycket från person till person och även innehålla *dialektala* former.

För en överregional språkanvändning, tillgång till skriftspråk och koppling till den skriftliga kulturen i *ursprungsländerna* är kunskap om dess *standardvariant* oumbärlig. Detta mål uppnås genom undervisning i grammatik och stavning samt åldersanpassade former av språklig reflektion och jämförelse. Eleverna uppmuntras att reflektera över olika aspekter av sitt ursprungsspråk (exempelvis dialekter och deras skillnader, språkutveckling, engelska och andra främmande ord, strukturella skillnader och analogier med tyska och andra språk som lärs ut i skolan) genom motiverande inlärningsaktiviteter.

Genom att arbeta med ordförrådet (inklusive fraser och undervisning i meningsbyggnad etc.) lär de sig att uttrycka sig på ett lämpligt sätt i olika situationer och om olika ämnen.

Eleverna får så ofta och direkt som möjligt uppleva hur de kan använda det talade och skrivna språket. HSK-lärarna tar hänsyn till deras förslag och aktuella händelser. De främjar sitt intresse för *standardvarianten* av *ursprungsspråket* genom ett kreativt förhållningssätt till utvalda litterära texter samt autentiska, motiverande skrivuppgifter i konventionella och nya medier.

Heterogenitet

Undervisningen tar hänsyn till det faktum att elevernas kunskaper i ursprungsspråket kan vara mycket heterogena. Det gäller t.ex. muntlig kompetens, ordförrådets omfattning, förtrogenhet med *standardvarianten* av *ursprungsspråket*, läs- och skrivvana, grammatiska och ortografiska färdigheter. För att hantera denna heterogenitet på ett lämpligt sätt, differentierar eller individualiserar läraren undervisningen och kraven så långt det är möjligt.

Språkjämförelse

Barnen och ungdomarna utökar sin språkliga förståelse och sin språkliga medvetenhet (*språkmedvetenhet*) genom att – i den mån det finns språkliga förutsättningar – jämföra *ursprungsspråket* med tyska och eventuellt med främmande språk som undervisas i skolan. Att förstå analogierna och skillnaderna mellan sitt *ursprungsspråk* och tyska eller andra språk som lärs ut eller talas i skolan hjälper dem att orientera sig och få ett ökat självförtroende. Projekt med jämförande språkstudier är särskilt givande när de genomförs i samarbete med klassföreståndaren.

Tvärvetenskapliga och ämnesspecifika språkkunskaper

Eleverna utökar inte bara sina grundläggande kommunikationsfärdigheter som de känner till från vardagslivet på sitt *ursprungsspråk*, utan förvärvar också ämnesövergripande och ämnesspecifika språkkunskaper som är avgörande för olika typer av texter och för kognitiv inläring i skolan. De tvärvetenskapliga språkkunskaperna ger eleverna möjlighet att förstå och formulera komplexa fakta och abstrakta frågor, att känna igen orsakssamband och att strukturera en egen text. De ämnesspecifika språkkunskaperna omfattar vokabulär, begrepp och fraser som kännetecknar specifika ämnesområden.

Skriftspråk

I grundskolan lär sig alla barn och ungdomar att läsa och skriva det latinska alfabetet. Vid HSK- undervisningen lär sig eleverna dessutom att skriva på sitt *ursprungsspråk*. Om ett helt annat alfabet används där, fungerar de två förvärvsprocesserna i stort sett oberoende av varandra och behöver inte samordnas närmare. Om man däremot lär sig den latinska, grekiska eller den kyrilliska skriften vid HSK-undervisningen i skolan måste HSK-läraren ta med det tyska alfabetet i grundskolan för att undvika förvirring i inlärningsprocessen. Läraren ska känna till hur alfabetet skiljer sig från det tyska, och kunna visa skillnaderna. Om introduktionen sker på båda språken samtidigt (tvåspråkig alfabetisering), informerar sig läraren om aktuell nivå och metod för hur alfabetet lärs ut i de berörda barnens ordinarie klasser. Läraren samråder med elevernas klassföreståndare.

Flerspråkighetens didaktik

Vid HSK-undervisningen eftersträvas likt vid språkundervisning i den vanliga skolan inte någon perfekt *två- eller flerspråkighet*, utan snarare att utveckla en *funktionell flerspråkighet*. I de didaktiska anmärkningarna till kapitlet "Språk" specificerar Kursplan 21 vad som avses med detta: "*Funktionell flerspråkighet* strävar efter en mångsidig, dynamisk repertoar med varierande grad av avancerad kompetens inom olika kompetensområden eller språk för att kunna agera språkligt väl i olika situationer. Eleverna drar också nytta av vad de redan har lärt sig när de lär sig andra språk och utökar därmed sin flerspråkiga repertoar på ett effektivt sätt."

En flerspråkig repertoar består av två eller flera språk som skiljer sig åt på olika sätt inom olika områden (exempelvis skola, fritid och familj) och som används beroende på samtalspartner eller sammanhang. Det är vanligt att ett språk är dominerande och används av eleven på ett mer kompetent sätt, lättare och oftare än det andra språket, även om dominansen kan skifta med tiden. I många fall dominerar ursprungsspråket eller familjens språk tills barnet börjar skolan, medan det tyska språket används mer och mer under skolåren. Flerspråkiga personer håller vanligtvis inte sina språk eller språkdomäner strikt åtskilda, utan använder sig av hela sin språkliga repertoar och använder sina språk strategiskt och flexibelt.

"Språkblandningar" mellan *ursprungsspråket* och (schweizisk) tyska, som så ofta observeras, ska inte kategoriskt förhindras och undvikas. De motsvarar situationen att växa upp med och mellan två språk och kan vara användbara på olika sätt (exempelvis som hjälp för att förstå, för att överbrygga luckor eller som en lekfull aktivitet) (jämför volymen "Hantering av dialekt och standardspråk" [Umgang mit Dialekt und Standardsprache], i serien "Material för hemspråksundervisning" [der Reihe Materialien für den herkunftssprachlichen Unterricht], IPE Center vid den Pedagogiska högskolan i Zürich).

Kompetensområden

Inledning om kompetensområdena

Följande kompetensområden och kompetenser har hämtats från Kursplan 21. Formuleringarna hänvisar givetvis till kompetenserna på *ursprungsspråket*.

Definitionen av specifika kompetenser och motsvarande innehåll (uppdelning enligt stadier och kompetensnivåer) är de enskilda HSK-huvudmännens uppgift.

Hörförståelse

- Eleverna kan tillgodogöra sig viktig information från ljudmaterial.
- Eleverna kan följa med i samtal och visa sin uppmärksamhet.
- Eleverna kan tillgodogöra sig muntlig information.

Tal

- Eleverna kan använda sin talmotorik, sin artikulation och kontrollera rösten på ett lämpligt sätt vid tal. De kan använda sitt produktiva ordförråd och sina mönster för fraser för att kunna tala flytande och alltmer även i *standardspråket för sitt ursprungsspråk*.
- Eleverna kan aktivt delta i en dialog och inleda en dialog.
- Eleverna kan uttrycka sig på ett lämpligt och begripligt sätt i monologsituationer (exempelvis hålla en presentation eller recitera en dikt).
- Eleverna kan reflektera över sitt sätt att tala, presentera och samtala.

Läsa

- Eleverna har grundläggande läsförmåga på sitt *ursprungsspråk*.
- Eleverna kan hämta viktig information från åldersanpassade faktatexter som motsvarar deras förutsättningar.
- Eleverna kan läsa och diskutera åldersanpassade litterära texter som är lämpliga för deras förkunskaper och utveckla sin lässtrategi.
- Eleverna kan reflektera över sitt läsbeteende och sina läsintressen.

Skrift

- Eleverna kan uttrycka sig skriftligt på sitt *ursprungsspråk* i en form som motsvarar deras ålder och förutsättningar. Detta inkluderar ökad säkerhet i standardvarianten. De har exempelvis en bred repertoar av satsmönster och ett tillräckligt ordförråd.
- Eleverna är bekanta med en mängd olika textmönster och kan använda dem för sin egen textproduktion enligt sina skrivmål när det gäller struktur, innehåll, språk och form.
- Eleverna kan – på grundval av åldersanpassade tips, instruktioner och mönster – konstruera sina texter på ett meningsfullt och begripligt sätt.
- Eleverna kan formulera sina texter på ett standardspråk som är så formellt korrekt som möjligt – utifrån deras förutsättningar och ålder.
- Eleverna kan reflektera över sin skrivprocess och sina texter, samt bedöma deras kvalitet.

Språk i fokus

- Eleverna reflekterar över sitt *ursprungsspråk* (exempelvis grammatiska genus, plural- och tempusbildning, dialekter eller historia) med hjälp av lämpliga frågor och frågeställningar. Jämförelser med tyskan och eventuellt andra språk som lärs ut eller talas i skolan kan hjälpa till att framhäva och identifiera särdrag i *ursprungsspråket* (*språkmedvetenhet*).
- Eleverna kan undersöka användningen och effekten av språk.
- Eleverna har tillgång till kunskap i stavning och grammatik som har byggts upp och tränats under skolåren.

Litteratur i fokus

- Eleverna är bekanta med åldersanpassade litterära texter (barnrim, sångtexter, prosa, dikter och muntliga berättelser) från sin *ursprungskultur*.
- Eleverna kan samtala om dessa texter och sin förståelse av dem.
- Eleverna har kunskaper om litteraturen från sina ursprungsländer (historia och betydelsefulla personligheter).
- Eleverna kan göra jämförelser mellan tematiskt relaterade texter från olika språk och *kulturer*.
- Eleverna får kunskap om, identifierar och reflekterar över att litterära texter medvetet utformas avseende innehåll, form och språk för att uppnå en estetisk effekt. De känner till betydande egenskaper hos olika genrer.

5 Ämnesområdet "Naturen, människan och samhället"

Inledning

Ämnesområdet "Naturen, människan och samhället"(NMS) omfattar de fyra innehållsperspektiven Natur och teknik (NT), Ekonomi, arbete, hushåll (EAH), Geografi, historia, samhällsvetenskap (GHS) och Religion, kultur, etik (RKE). I grundskolans första och andra stadier sammanfattas de fyra olika innehållsperspektiven i ett ämnesområde. Naturen, människan och samhället används därför för att hänvisa såväl till både hela ämnesområdet från det första till det tredje stadiet som till ämnesområdets kursplan under det första och andra stadiet. Under det tredje stadiet presenteras de fyra perspektiven i respektive specialinriktade ämnesområden.

Ämnesområdets betydelse och målsättningar

Eleverna utvecklar sin förmåga att leva tillsammans med människor från olika *kulturella* bakgrunder på ett respektfullt sätt, att förhandla fram kompromisser och att lösa konflikter på ett fredligt sätt. Till dessa *transkulturella kompetenser* bidrar den fördomsfria och reflekterande jämförelsen av idéer – oavsett om det sker mellan ursprungsregioner, *dialekter*, språk och religioner, mellan *ursprungsländerna* och Schweiz eller mellan *ursprungsländerna* och andra länder. Undervisningen främjar en öppen, tolerant hållning. På så sätt undviker man stereotyper eller diskriminering genom jämförelser. Ett visst barn får exempelvis aldrig uppfattas som representant för en viss religion, etnisk tillhörighet eller ett visst språk.

Vid HSK-undervisningen hanterar eleverna sin situation som *två- eller flerspråkiga* barn och ungdomar från invandrarfamiljer eller *flerspråkiga* familjer. De upplever samma *ursprungsspråk* som en förenande faktor i inlärningsgruppen. Deras personliga erfarenheter och deras relationer till *ursprungsländerna* skiljer sig åt. Undervisningen tar hänsyn till skillnader inom samma ursprungsland när det gäller konfessionell tillhörighet, världsbild, social status, språket (*dialektala* varianter, *flerspråkighet*) och den lokala geografin.

Undervisningen behandlar värderingar från Schweiz och *ursprungsländerna*. Genom att bli medvetna om likheter och skillnader kan eleverna klargöra sina egna värderingar i förhållande till mångfald. Denna process främjar utvecklingen av en självständig personlighet som integrerar olika referensramar. Samtidigt stärker den elevernas självförtroende.

Undervisningen behandlar historiska ämnen och fördjupar kunskapen om olika *kulturer*. Tvärförbindelser och jämförelser kan göras på grundval av konkreta tillfällen.

Lektionerna återspeglar erfarenheter som uppstår genom emigration och immigration och som påverkar den dagliga samexistensen i ett transkulturellt samhälle.

Eleverna lär sig om *ursprungsländernas* historia och geografi i exemplariska utdrag. De refererar till det nutida livet i *ursprungsländerna* och i Schweiz.

Vid undervisningen i ämnesområdet lär sig eleverna nya termer som de tillägnar sig som moduler i sin kunskap och som samtidigt leder till att de utökar sin språkkompetens. Läraren förväntas ha en hög nivå av språklig medvetenhet, så att han eller hon kan tillhandahålla och öva den nödvändiga terminologin och specialvokabulären på ett målinriktat och tydligt sätt för varje lektion.

Kompetensområden

Inledning om kompetensområdena

Följande kompetenser har särskilt anpassats till HSK-undervisning och formulerats i enlighet med detta. Detta säkerställer att HSK-undervisningen kan anpassas efter sitt specifika innehåll. De underliggande vägledande principerna återfinns i motsvarande form i kompetensformuleringarna i Kursplan 21. I följande lista kopplas den specifika integreringen i HSK-undervisningen samman med de motsvarande kompetensbeskrivningarna i Kursplan 21. Trots detta är en ytterligare granskning av ämnesområdet "Naturen, människan och samhället"(NMS, stadie ett och två) samt för det tredje stadiet med ämnesområdena "Religion, kultur, etik" (RKE) och "Geografi, historia, samhällsvetenskap" (GHS) samt "Ekonomi, arbete, hushåll" (EAH) och "Natur och teknik" (NT) i Kursplan 21 meningsfull. I likhet med ämnesområdet Språk bör eleverna ha förvärvat kompetensen i slutet av den obligatoriska skolgången.

Naturen, människan och samhället – Religion, kultur, etik

- Eleverna kan lyssna på andra, uppfatta känslor och bemöta den andra personen. De omprövar ständigt den bild de har av sig själva och andra.

Koppling till Kursplan 21

NMG.10: "Gemenskap och samhälle – att utforma livet tillsammans och att engagera sig"

RKE.5: "Jag och samhället – att utforma livet och livet tillsammans"

- De engagerar sig på en välgrundad nivå med olika *miljöer* i sina *ursprungsländer* och i Schweiz och utvecklar en öppenhet gentemot dem. De kan reflektera över sina känslor av tillhörighet till olika *miljöer* och integrera dem i sin personlighet.
De hittar ett konstruktivt sätt att hantera olika lojaliteter.
- Eleverna kan inse att ömsesidig hänsyn och efterlevnad av regler är avgörande för mänsklig samexistens. Men de är också medvetna om att sådana regler bygger på värderingar och normer som kan ändras.
- De kan inse att svaren på många grundläggande frågor beror på personliga värderingar och världsåskådningar. De känner till viktiga värderingar och traditioner från sina *ursprungsländer* och från Schweiz och reflekterar över vad dessa personliga värderingar och världsbilder beror på. De känner till viktiga värderingar och traditioner från sina *ursprungsländer* och från Schweiz och reflekterar över dessa.
- De kan verbalt uttrycka sina egna och andras känslor och diskutera nya utmaningar. En grundläggande kunskap om människans andliga, mentala och fysiska processer och ett motsvarande ordförråd på *ursprungsspråket* hjälper dem att fördjupa sin förståelse av sig själva och sina medmänniskor och att orientera sig i sina egna liv. De har de nödvändiga begreppen som gör att de kan tala om personliga uppfattningar, behov och önskemål.

Koppling till Kursplan 21

NMS.11: "Utforska och reflektera över grundläggande erfarenheter, värderingar och normer"

RKE.1: "Reflektera över grundläggande existentiella erfarenheter"

RKE.2: "Klargöra värderingar och normer samt ta ansvar för beslut"

- Genom att medvetet engagera sig med många erfarenheter från familj, vänskap, skola, *ursprungsländer*, egen etnicitet och religiösa institutioner får de inblick i mångfalden av sociala sammanhang och interaktioner. De kan inse att individen, som en del av samhället, påverkas av det och utövar ett inflytande på det
- De är bekanta med sina *ursprungsländer*. De möter medlemmar från olika befolkningsgrupper i sina *ursprungsländer* och i Schweiz på ett så opartiskt sätt som möjligt. På så sätt strävar de efter att förstå sina värderingar och livsstilar. De kan identifiera sina egna och andras fördomar och hantera dem på ett konstruktivt sätt.

Koppling till Kursplan 21

NMS.12: "Möten mellan religioner och världsåskådningar"

RKE.3: "Känna igen religionens spår och inflytande i kultur och samhälle"

RKE.4.4: "Engagera sig i religioner och världsåskådningar"

Naturen, människan och samhället – Geografi, historia, samhällsvetenskap

- Geografiskt, ekonomiskt och ekologiskt innehåll utökar kunskapen om *ursprungsländerna*. Lämpliga grundläggande orienterande kunskaper hjälper dem att se detta på ett mer holistiskt sätt. De kan organisera och väga samman information från en mängd olika källor. Detta hjälper dem även att finna sig till rätta i *ursprungsländerna*.
- Eleverna inser att människor påverkar utvecklingen genom sina känslor, tankar och handlingar. De befattar sig med regionala, nationella och globala problem och uppfattar deras effekter på sin omedelbara livsmiljö.

Koppling till Kursplan 21

NMS.7: "Identifiera och jämföra människors livsstilar och levnadsmiljöer"

GHS.2: "Karaktersisera människors livsstilar och levnadsmiljöer"

GHS.3: "Analysera förhållandet mellan människa och miljö"

- Genom eget utforskande och med hjälp av bilder, kartor och andra medier (exempelvis webbplatser på *ursprungsspråket*) får de en differentierad bild av sina *ursprungsländer* tack vare reflektion och jämförelse med Schweiz.

Koppling till Kursplan 21

NMS.8: "Människor använder utrymmen – orienterar sig och bidrar till att forma dem"

GHS.4: "Orientera sig i utrymmen"

- Eleverna känner till och respekterar sina *ursprungsländers* kulturella tillgångar från nutid och dåtid.
- På grundval av elementära orienterande kunskaper kan de klassificera händelser, utvecklingar och vittnesmål från *ursprungsländernas* historia och nutid. Migrationens historia spelar här en viktig roll.
- De inser genom utvalda exempel att varje representation är subjektiv och innehåller bedömningar. De förstår att olika synsätt och intressen kan förstås bättre mot sin historiska bakgrund.

Koppling till Kursplan 21

NMS.9: "Förstå tid, varaktighet och förändring – skilja på historia och berättelser"

GHS.6: "Att förklara världshistoriska kontinuiteter och omvälvningar"

GHS.7: "Analysera och använda historisk kultur"

- De vet hur man engagerar sig i samhället och hur man påverkar och tar ansvar för den nuvarande och framtida utvecklingen.
- De känner till grundläggande mänskliga rättigheter, inklusive barns rättigheter och vägleds av dem.

Koppling till Kursplan 21

NMS.10: "Gemenskap och samhälle – att utforma livet tillsammans och att engagera sig"

GHS.8: "Att förstå demokrati och mänskliga rättigheter och att engagera sig för dem"

Natur, människa och samhälle

– Ekonomi, arbete, hushåll

- Eleverna behandlar levnads- och arbetssätt i *ursprungsländerna* och kan jämföra dem med Schweiz.
- De har insyn i sammanhang mellan politik, ekonomi och *kultur*.

Koppling till Kursplan 21

NMS.6: "Utforska arbets-, produktions- och konsumtionssituationer"

EAH.1: "Utforska produktions- och arbetsvärldar"

EAH.3: "Utforma konsumtion"

Naturen, människan och samhället – Natur och teknik

- Eleverna kan bedöma samspelet mellan natur, teknik och människor med utgångspunkt från universellt giltiga lagar.
- De behandlar exemplariska ämnen om natur och teknik och utökar det relevanta ordförrådet på sitt *ursprungsspråk*.

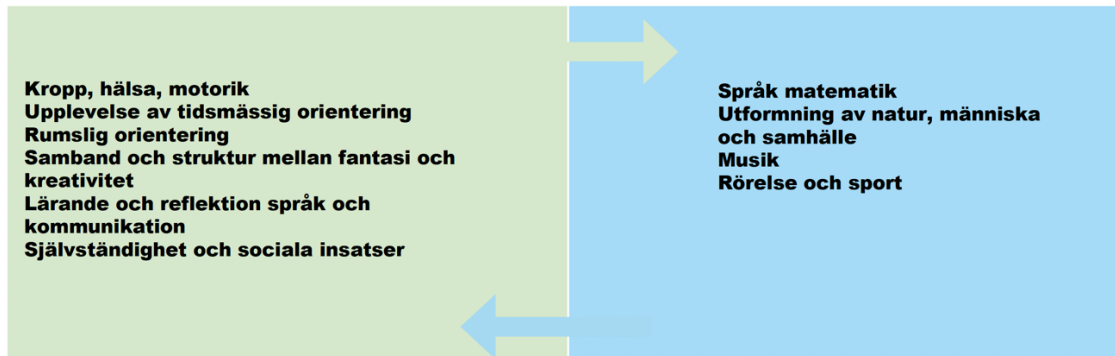
Koppling till Kursplan 21

NMS.2: "Utforska och bevara djur, växter och livsmiljöer"

NMS.5: "Utveckla, bedöma och tillämpa tekniska utvecklingar och implementeringar"

NT.1: "Förstå naturvetenskapens och teknikens natur och betydelse"

6 Om undervisningen i de individuella stadierna

Figur 2: Utvecklingsorienterade tillvägagångssätt och ämnesområden (jämför Kursplan 21, kapitel "Fokuspunkter i första stadiet" resp. "Fokuspunkter i andra stadiet").

Som beskrivs i kapitel 2.3, skiljer sig Ramkursplan för HSK från Kursplan 21 åt genom att de kompetenser som ska förvärfvas i ramkursplanen inte är uppdelade i enskilda stadier och kompetensnivåer. Definitionen av de stadiespecifika kompetenserna och motsvarande innehåll är HSK-huvudmännens ansvar. Följande innehåll ska ses som fundamentala reflektioner om de enskilda stadierna.

Under alla tre stadierna arbetar med de flesta kompetenser som i en spiral, där de bygger på varandra. Men vissa kompetensuppbyggnader börjar dock inte vid början av det första stadiet, utan vid en senare tidpunkt, eftersom vissa förutsättningar i barnets utveckling och lärande behöver uppfyllas för att bygga upp dem. Andra kompetensuppbyggnader slutförs å andra sidan inte förrän slutet av det tredje stadiet.

Första stadiet

Under det första stadiet är undervisningen starkt inriktad på barnens utveckling. Den organiseras och utformas framför allt i början på ett ämnesövergripande sätt. Lek spelar en stor roll. För att ta hänsyn till denna inriktning presenterar Kursplan 21 nio utvecklingsinriktade tillvägagångssätt som kan användas för att främja barnets utveckling och lärande under det första stadiet.

Barn i förskolan lär sig genom att använda sina sinnen, samt genom sina handlingar, antingen självständigt eller genom att imitera. De lär sig alltid fakta i sammanhang. Det de lär sig av en slump eller oavsiktligt sammanfattar de med hjälp av läraren i begrepp och omvandlar till explicit kunskap. Ett exempel är när de hoppar från ett trappsteg och därigenom lär sig begreppet "trappa", men också själva hopp tekniken och känslor som rädsla eller framgång. Undervisningen utgår därför från barnens vardagliga upplevelser och skapar situationer för egna handlingar och erfarenheter.

Undervisningen erbjuder upplevelser där barnen lär sig att beskriva bilder och föreställningar i ord och meningar. För att främja ordförrådet beaktar man – förutom barnens *miljöer* – även funktionella ord för rumslig orientering (exempelvis var, bakom, över) och logiska relationer (exempelvis mer, mindre och lika mycket).

Undervisningen gör barnen bekanta med världen av bildböcker och texter på ett lekfullt sätt. Barnen lär sig att symboler, tecken och symboler från deras vardag kan ha en betydelse.

Barnen känner igen skrivande och skrivandets funktioner. De övar på att använda olika skrivmaterial på ett målinriktat och kontrollerat sätt. Beroende på deras individuella förutsättningar börjar de läsa och skriva.

För barn i första och andra klass är vardagliga och personliga erfarenheter i familjen, i *ursprungsländerna* och i Schweiz utgångspunkten. Banden till familjen och orienteringen mot deras värderingar är fortfarande starka i den här åldern.

Alla språkområden främjas i undervisningen. Lyssna och tala, Läsa och skriva, Språk i fokus, Litteratur i fokus. Den huvudsakliga inlärningsformen är lekfull, men i vissa fall används även systematisk och målinriktad utbildning. Introduktion till läsning och skrivning omfattar läs- och skrivkunighet på tyska. En samordnad strategi mellan HSK-läraren och klassföreståndaren rekommenderas starkt. Om det verkar vettigt, gör HSK-läraren jämförelser med det tyska alfabetet för att undvika missförstånd.

Andrastadiet

För barn i det andra stadiet är kamratgruppen mycket viktig. De utvecklar ett naturligt intresse för de olika livsstilar och *miljöer* som de kommer i kontakt med. De har i allmänhet en positiv inställning till sin omgivning (familj, skola) och ifrågasätter den nästan aldrig. De är vanligen fördomsfria, öppna, lyhörda för sin egen och andra kulturer och intresserade av relationerna och banden till sin familj i *ursprungsländerna*.

Alla språkområden – Lyssna och tala, Läsa och skriva, Språk i fokus och Litteratur i fokus – lyfts fram i undervisningen. Särskild vikt läggs vid att utveckla färdigheter i krävande, komplexa språkregister.

Tredjestadiet

I det tredje stadiet ser ungdomarna alltmer kritiskt på sina egna och omgivningens värderingar. Detta kan leda till att de vänder sig bort från eller idealiserar traditionella värderingar och normer. Ofta ifrågasätter de också meningen med HSK-undervisningen.

HSK-läraren förstår denna omvälvande situation, reagerar på den och introducerar kritiskt olika (livs-) modeller i undervisningen. På så sätt hjälper läraren ungdomarna att orientera sig, att utveckla sin personlighet och att hitta sin egen väg. Framför allt hjälper läraren ungdomarna att integrera olika erfarenheter, värderingar och tillhörigheter i sina liv.

Undervisningen tar hänsyn till ungdomarnas individuella färdigheter och kunskaper. Eleverna uppmuntras att bidra med sina specifika *transkulturella* och *kulturella* kunskaper – inte enbart vid HSK-undervisningen, utan även vid undervisningen i grundskolan och utanför skolan.

Muntlig och skriftlig kommunikation, språkliga överväganden och medieutbildning spelar en viktig roll vid undervisningen. Ungdomarna får möjlighet att använda sina förvärvade kunskaper på olika språk (*ursprungsspråk*, tyska, franska, engelska) och att dra paralleller samt att koppla ihop sina kunskaper. På så sätt kan de utöka sin språk- och handlingskompetens.

Undervisningen hjälper ungdomarna att utveckla ett yrkesperspektiv och att integreras i arbetslivet och det schweiziska samhället. I synnerhet uppmuntras de att använda sin *tvåspråkiga* eller *flerspråkiga* samt *transkulturella kompetens* som ytterligare resurser.

7 Ordlista

Följande förklaringar beskriver hur motsvarande termer ska förstås i denna text. Om inget annat anges baseras följande förklaringar på "Ramkursplanen för hemspråk och kultur" [*Rahmenlehrplan für Heimatliche Sprache und Kultur*] från Utbildningsdepartementet [*Bildungsdirektion*] i kanton Zürich samt publikationen "Undervisning i hemspråk" [*Unterricht in Heimatlicher Sprache*], som har givits ut på EDK:s generalsekretariat.

Tvåspråkighet

→ Se *andraspråk*.

Dialekt

En dialekt är en lokal eller regional variant av ett standardspråk (exempelvis tyska) eller ett regionalt språk (exempelvis schweizertyska).

Den kan skilja sig mer eller mindre från respektive *standardvariant av ursprungsspråket* och delvis fungera som det *lokala språket* i en region.

Förstaspråk (L1), Ursprungsspråk

Med förstaspråk avses det första socialiseringspråket, dvs. det språk som en person har lärt sig som sitt första språk. Det kallar man även vardagligt för "*modersmål*". Många barn lär sig inte bara ett utan två eller fler språk som förstaspråk. I sådana fall, dvs. när en person har flera förstaspråk, talar man om simultan tvåspråkighet. Förstaspråket kan förbli det dominerande språket under hela livet, men det kan också förlora en del av sin betydelse – särskilt om det inte motsvarar undervisningspråket eller det *lokala språket* på en persons bostadsort.

En persons ursprungsspråk är det språk eller den dialekt som anses vara en lokal eller *standardvariant* i deras *ursprungsländer* eller ursprungsregioner. Om en person tillhör den andra eller tredje generationens invandrare behöver ursprungsspråket inte nödvändigtvis vara hans eller hennes förstaspråk.

Fackspråk

Ett fackspråk är en variant av *ursprungsspråkets standardvariant* som kännetecknas av en ämnesspecifik vokabulär.

Utländskt språk

Ett utländskt språk är ett språk som man lär sig utöver sitt förstaspråk och utanför den plats där det anses vara *det lokala språket*. Det utländska språket skiljer sig alltså från det andraspråk som man lär sig i det land där målspråket talas. Undervisning i vissa utländska språk är den offentliga skolans uppgift. I de offentliga skolorna i de schweiziska kantonerna undervisar man oftast i de andra delarna av landets officiella språk och engelska som utländska språk.

Funktionell flerspråkighet

Funktionell flerspråkighet är en persons förmåga att kommunicera på flera språk på ett sätt som är anpassat till situationen eller behovet. Denna typ av språklig kompetens står i kontrast till balanserad, symmetrisk *flerspråkighet*. Genom att värdesätta funktionell *flerspråkighet* erkänner man att det finns olika grundläggande färdigheter för språklig kompetens med varierande grad av färdighet. Det är alltså inte alltid nödvändigt att nå den högsta nivån i varje grundläggande färdighet: ibland räcker det med att behärska vissa färdigheter och få dem att fungera för ens behov. Utbildningen till en *funktionell flerspråkighet* är ett av den offentliga skolans mål.

Ursprungsländer, ursprungsstater

Med ursprungsländer avses de stater som en person eller en vårdnadshavare (eller annan mer avlägsen släkting) tidigare har bott i eller fortfarande bor i. Människor kan ha olika starka grader av anknytning till sina ursprungsländer, vilket exempelvis kan bero på migrationsgenerationen.

Standardspråk

→ Se *Standardvariant av ursprungsspråket*.

Identitet, bi- / mångkulturell identitet

Som (individuell) identitet förstås en persons särprägel och självuppfattning av detta jag. Identiteter är processorienterade och dynamiska. De skapas i sociala interaktioner, särskilt genom språk. Med en bi-/mångkulturell identitet avses den subjektiva känslan av att samtidigt tillhöra två (eller flera) olika grupper och att identifiera sig med en del av deras värderingar och attityder.

Integrering

Integrering avser här processen där individer och grupper med olika social, *kulturell* och språklig bakgrund uppnår jämlik social och politisk delaktighet i ett samhälle och där de respekteras för sina unika språkliga och *kulturella* bakgrunder.

Kompetens

Definitionen av "Kompetenser" i kapitlet "Översikt" i Kursplan 21 grundar sig på Franz E. Weinerts förklaringar. Enligt honom innefattar kompetenser "flera innehålls- och processrelaterade aspekter: Färdigheter och kunskaper, men även beredskap, attityder och förhållningssätt. [...] Kompetensfacetterna är både yrkesmässiga och tvärvetenskapliga till sin natur. Yrkesmässig kompetens beskriver specialiserade kunskaper och därmed associerade färdigheter och förmågor. Med ämnesövergripande kompetenser avses den kunskap och de färdigheter som är viktiga för lärandet både inom och utanför skolan, och som sträcker sig över ämnesområdena. Dit räknas personliga, sociala och metodiska kompetenser."

Kultur

I den befintliga ramkursplanen betraktas kultur som helheten av unika mentala, materiella och känslomässiga aspekter som kännetecknar en samhällsgrupp eller etnisk grupp. Detta inkluderar inte bara konst och litteratur, utan även livsstilar, grundläggande mänskliga rättigheter, värdesystem, traditioner och trosinriktningar. Individer kan inte reduceras till sin kultur eller etniska grupp. De behöver inte nödvändigtvis ha specifika egenskaper eller beteenden bara för att de tillhör en viss kultur. Dessutom är kulturen i ett samhälle eller en etnisk grupp varken homogen, statisk eller fulländad. I stället skapar kulturell praxis ständigt nya betydelser, och olika kulturella praktiker blandas samman.

Miljö

I ramkursplanen förstås "miljö" som helheten av alla saker, händelser och förhållanden som människor hanterar i sin nuvarande tillvaro. En miljö är bara en del av den totala världen – beroende på individuella livssituationer. Ramkursplanen gör inte någon tydlig åtskillnad mellan *kultur* och miljö, utan betonar mer individens relationer till sin nuvarande situation samt sitt eget agerande och tal.

Lokalt språk

Det lokala språket är det språk på vilket majoriteten av invånarna på en plats kommunicerar. I Schweiz är de lokala språken antingen de schweizertyska *dialekterna* eller språken franska, italienska eller rätoromanska.

Flerspråkighet, flerspråkig

Begreppet flerspråkighet avser fenomenet att ha kompetens i tre eller fler språk. Begreppet kan tillämpas både på enskilda individer och på hela samhällen. I Schweiz används termen ibland även för att beskriva fenomenet med att fyra nationalspråk talas. I den befintliga ramkursplanen beskrivs en individ som flerspråkig när han eller hon har aktiva eller passiva kompetenser i tre eller fler språk – oberoende av den individuella relationen till dessa språk (*förstaspråk, andraspråk, ursprungsspråk, utländskt språk*). I detta avseende anses exempelvis ett barn vara flerspråkigt även om det talar tyska som *förstaspråk* och ytterligare två *utländska språk*.

→ Se även *två- eller flerspråkighet*.

Modersmål

Med modersmål avses det språk som först har förvärvats: *förstaspråket*. Begreppet är oprecist eftersom det utgår från att endast modern är avgörande för förvärvet av förstaspråket. Ramkursplanen använder därför enbart begreppet *förstaspråk*.

Språkmedvetenhet

Språkmedvetenhet avser uttrycklig kunskap om språk, medveten uppmärksamhet på språk samt en medvetenhet om språkanvändning och inlärningsprocesser. Detta inkluderar metaspråklig kommunikation, exempelvis om språkseparation eller språkblandning, samt språkjämförelser, exempelvis mellan *första-* och *andraspråk* eller mellan standardspråk och

dialekt. Pedagogiska mål för språkmedvetenhet inkluderar bland annat nyfikenhet och intresse för språk, uppmärksamhet och erkännande av språklig mångfald (i klassrummet och i samhället), samt en multiperspektivistisk syn på språk och interaktion.

Standardvariant av ursprungsspråket

Den standardiserade versionen av ett språk, som är kodifierad i ordböcker och grammatikor, kallas för *ursprungsspråkets* standardvariant. Den kallas ibland även för skrift-, litteratur- eller *standardspråket*. I allmänhet särskiljs det från *dialekterna*. Om standardvarianten alltid används i vissa (exempelvis officiella) situationer, medan en *dialekt* annars talas i vardagen, talar man om diglossi. Bemästrandet av standardspråket anses vara huvudmålet för språkdidaktiska insatser i den offentliga skolan och undervisningen.

Transkulturell kompetens, transkulturellt lärande

Transkulturell kompetens betecknar förmågan att kunna interagera med människor från olika kulturella bakgrunder på ett bra sätt. Den kan utvecklas genom transkulturellt lärande och främjas genom erfarenheter i olika *miljöer*.

Andraspråk (L2)

Andraspråket är det språk som i kronologisk mening lärs ut som det andra språket. För personer med migrationsbakgrund är detta ofta språket som möjliggör deras deltagande i samhället och skriftkulturen i den lokala språkgemenskapen, exempelvis tyska i den tyskspråkiga delen av Schweiz. Andraspråket skiljer sig från de *utländska språken* genom att det vanligtvis eller ofta är nödvändigt för att klara av vardagen. Om personerna tillhör den andra eller tredje invandargenerationen kan även det *lokala språket* vara *förstaspråket* och *ursprungsspråket* vara *andraspråket*, eller så kan L2 bli det dominerande språket under skoltiden.

Inlärnin g av andraspråk

Inom språkdidaktiken skiljer man mellan *inlärnin g av andraspråk* och *utländskt språk*. Om en person lär sig sitt andraspråk i den region där detta språk talas som ett *lokalt språk* är det fråga om förvärv av ett andraspråk. Den motsvarande språkundervisningen behandlas i en separat språkdidaktik, som skiljer sig från didaktiken för inlärnin g av *förstaspråket* och det utländska språket.

Två- eller flerspråkighet, två- eller flerspråkig

I vid bemärkelse är en person två- eller flerspråkig om han eller hon har aktiva eller passiva kunskaper i två eller flera språk. I den nuvarande kursplanen används dock en snävare definition: Endast personer som talar tyska och ett eller flera icke-tyska *ursprungsspråk* beskrivs här som två- eller flerspråkiga.

8 Bilagor

Bilaga I: Ramvillkor i kantonen Zürich

Denna bilaga ger en inledande översikt över de interkantona och rättsliga grundvalarna för HSK-undervisning. Därefter beskriver det kantonala grundskoleämbetet [Volksschulamt] i Zürich den praxis (metoder, organisation och samarbete) som har utvecklats i kantonen på grund av de rättsliga villkoren.

Interkantona grundvalar

Konferensen för kantonala utbildningsministrar har upprepade gånger uttalat sig om HSK-undervisningen. I deras "Rekommendationer för utbildning av icke-tyskspråkiga barn" från den 24 oktober 1991 bekräftar de den grundläggande rätten för *barn med migrationsbakgrund* att "vårda språk och kultur från ursprungslandet". De ger detaljerade rekommendationer till de ansvariga på kantonal eller lokal nivå att vidta följande åtgärder:

- att stödja HSK-undervisningen på ett lämpligt sätt och i möjligaste mån integrera den med minst två lektioner per vecka i kursplanen,
- att kostnadsfritt tillhandahålla de nödvändiga skolmaterialen och faciliteterna,
- att främja samarbetet mellan lärare vid den ordinarie skolan och HSK-lärare,
- att redovisa närvaro vid lektioner och i förekommande fall ange detta i skolbetyget,
- att informera föräldrar med migrationsbakgrund om utbildningsmöjligheter,
- att beakta de språkkompetenser som förvärvats i HSK-undervisningen vid bedömning av elever samt vid beslut om befordran och urval.

EDK planerar i sin nationella strategi för språkundervisning från 2004 även att främja undervisningen i *ursprungsspråken* för barn med migrationsbakgrund (jämför språkundervisning i den obligatoriska skolan: Konferensen för kantonala utbildningsministrars strategi och arbetsplan för landsomfattande samordning [Sprachenunterricht in der obligatorischen Schule: Strategie der EDK und Arbeitsplan für die gesamtschweizerische Koordination] av den 25 mars 2004). Samma mål eftersträvas av den interkantona överenskommelsen om harmoniseringen av den obligatoriska skolan eftersom de kantonerna som har anslutit sig till överenskommelsen åtar sig att organisatoriskt stödja HSK-kurser som är utformade på ett religiöst och politiskt neutralt sätt (jämför den Interkantona överenskommelsen om harmoniseringen av den obligatoriska skolan, HarmoS, från den 14 juni 2007). Sedan 2011 har staten inom ramen för språklagen stöttat HSK-projekt (jämför "Bundesgesetz über die Landessprachen und die Verständigung zwischen den Sprachgemeinschaften", dvs [Förbunds lagen om nationalspråk och kommunikation mellan språkgrupper], språklagen, [Sprachengesetz, SpG], från den 5 oktober 2007 samt "Förordningen om nationalspråk och kommunikationen mellan språkgrupper", [Verordnung über die Landessprachen und die Verständigung zwischen den Sprachgemeinschaften], Språkförordningen [Sprachenverordnung, SpV] från den 4 juni 2010).

Rättsliga grundprinciper i kantonen Zürich

I kantonen Zürich regleras HSK-undervisningen juridiskt av grundskolelagen [Volksschulgesetz] och grundskoleförordningen [Volksschulverordnung]:

Grundskolelagen av den 7 februari 2005

§ 15.

¹ Direktionen får erkänna kurser i hemspråk och kultur som erbjuds av huvudmän utanför skolan.

² Förordningen reglerar villkoren för erkännande och dess konsekvenser.

Grundskoleförordningen av den 28 juni 2006

§ 13.

- 1 I kurserna i hemspråk och kultur utvidgar eleverna som har ett annat modersmål än tyska sina kunskaper i sitt förstaspråk och kulturen i sitt hemland.
- 2 Kurserna drivs av ambassader och konsulat från ursprungsländerna. Utbildningsdepartementet [Bildungsdirektion] kan även erkänna kurser som ges av andra huvudmän.
- 3 Kurser erkänns om de överensstämmer med den kursplan som fastställts av Utbildningsstyrelsen [Bildungsrat], är politiskt och religiöst neutrala, samt inte vinstinriktade. Kurserna omfattar högst fyra lektioner per vecka på förskolenivå och högst två lektioner per vecka i årskurs 1 på lågstadiet.
- 4 Lärarna måste ha behörighet att undervisa och ha tillräckliga kunskaper i tyska samt delta i en obligatorisk vidareutbildning.

§ 14

- 1 Kurserna planeras om att möjligt hållas utanför ordinarie undervisningstid.
- 2 Kommunerna
 - a. tillhandahåller lämpliga lokaler kostnadsfritt om möjligt,
 - b. befriar eleverna från den ordinarie undervisningen under högst två lektioner per vecka om kurserna äger rum under undervisningstid
 - c. och rapporterar brister i genomförandet av kurserna till Utbildningsdepartementet [Bildungsdirektion].
- 3 Kursbetygen inkluderas i betygsdokumentet.
- 4 Utbildningsdepartementet [Bildungsdirektion] reglerar anmälningsförfarandet. För övrigt är organiseringen och genomförandet av kurserna huvudmännens ansvar: i synnerhet finansiering samt val, anställning och övervakning av lärare.

Organisering och genomförande av undervisningen i kantonen Zürich

Nedan beskrivs HSK-praxis i kantonen Zürich, vilken har utvecklats i kantonen baserat på de rättsliga förutsättningarna. Ämnena i detta underavsnitt är ordnade i alfabetisk ordning.

Godkännande av huvudmän

Utbildningsdepartementet [Bildungsdirektion] kan erkänna HSK-kurser från huvudmän utanför skolan om de uppfyller lagstadgade krav och interna riktlinjer. Det kantonala grundskoleämbetet [Volksschulamt] reglerar och genomför erkännandeförfarandet. Om det redan finns erkända HSK-kurser i det aktuella språket bör den befintliga huvudmannen kontaktas för att sträva efter ett samarbete. Målet är att en enhetlig och lättförståelig HSK-kurs erbjuds per språk.

För att en huvudmans HSK-kurser ska erkännas måste huvudmannen

- säkerställa att kurserna följer HSK-kursplanen, är politiskt och religiöst neutrala,
- har kvalificerade HSK-lärare med tillräckliga kunskaper i tyska,
- inte är vinstdrivna
- och samarbetar med Utbildningsdepartementet [Bildungsdirektion].

Attest och betygsanteckning

Se kapitel 3, sidan 9

Övervakning

HSK-undervisningen lyder under pedagogisk och personlig tillsyn av huvudmännen. När det gäller frågor som regleras i grundskoleförordningen lyder den under tillsyn av skolstyrelserna.

Det är huvudmännens ansvar att kontrollera deltagandet och vidta eventuella åtgärder för deltagare som inte uppfyller sina åtaganden i tid. På begäran ger de skolstyrelserna insyn i kontrollen av deltagande och undervisningen. Även lärare i grundskolan har rätt att få insyn när de beviljar eleverna ledighet från sin undervisning för att de ska kunna delta i HSK.

Om eventuella problem inte kan lösas direkt med de involverade lärarna, kommer en diskussion att äga rum mellan berörda skolstyrelser och huvudmän med syfte att lösa frågan. Om allvarliga missförhållanden inte åtgärdas trots varningar kan Utbildningsdepartementet [Bildungsdirektion] på begäran från berörda skolstyrelser återkalla rätten för den aktuella huvudmannen att genomföra den ifrågasatta undervisningen inom grundskolan.

Finansiering

Finansieringen av HSK-undervisning är huvudmännens ansvar. Ett fåtal kommuner bidrar ekonomiskt eller anställer enskilda HSK-lärare. För flertalet huvudmän bidrar även föräldrarna ekonomiskt.

HSK-lärare

Val och anställning av HSK-lärare är huvudmännens ansvar.

Huvudmännen ansvarar för att HSK-lärarna, som nyligen har börjat undervisa i kantonen

- har tillräcklig pedagogisk kompetens (lärarlegitimation eller motsvarande utbildning eller relevant erfarenhet och fortbildning)
- och tillräcklig muntlig kompetens i tyska (de berörda kan uppvisa ett intyg som bekräftar att de uppnår nivå B1 i den europeiska referensramen),
- deltar i informationsmöten som anordnas av Utbildningsdepartementet [Bildungsdirektion] (det kantonala grundskoleämbetet [Volkschulamt]),
- har deltagit i introduktionsmodulen som erbjuds av Zürichs pedagogiska högskola på uppdrag av Utbildningsdepartementet [Bildungsdirektion].

Om en HSK-lärare inte uppfyller ovanstående krav begär Utbildningsdepartementet [Bildungsdirektion] att den ansvariga huvudmannen vidtar åtgärder för att rätta till situationen. Utbildningsdepartementet [Bildungsdirektion] kan vid behov återkalla tillståndet för den berörda läraren att undervisa i kantonalt erkända kurser i HSK.

Det är till fördel för HSK-lärarnas undervisning om de kan bekanta sig med de lokala skolförhållandena. Av denna anledning rekommenderas att huvudmännen inte byter ut HSK-lärarna efter några få år, så att HSK-lärarna kan bli förtrodda med skolförhållandena och etablera en kontinuitet i undervisningen (ingen "rotationsprincip").

Information och anmälan

Både de enskilda huvudmännen, de lokala skolorna och det kantonala grundskoleämbetet [Volksschulamt] informerar de berörda barnen eller deras föräldrar om det befintliga utbudet av undervisning. Undervisningen kan påbörjas antingen från förskoleklassen eller vid senare tidpunkt – beroende på vad som erbjuds för det aktuella språket. Lärarna i grundskolan delar ut anmälningsblanketter till föräldrarna i januari.

Föräldrarna anmäler sitt barn direkt till personen som koordinerar HSK-kurser som erbjuds av den aktuella huvudmannen. Huvudmännen informerar föräldrarna i god tid och direkt om den specifika undervisningen (tider, platser, HSK-lärare) samt vid eventuellt inställd kurs. Undervisningen inleds vanligtvis vid början av skolåret. Anmälan innebär obligatorisk närvaro och gäller fram till dess att föräldrarna avregistrerar barnet eller fram till slutet av den obligatoriska skoltiden.

Pedagogiska resurser och undervisningsmaterial

Huvudmännen ansvarar för anförskaffning av pedagogiska resurser.

Kommunerna rekommenderas att kostnadsfritt tillhandahålla HSK-lärarna med tekniska undervisningsredskap (kopieringsapparat och vid behov projektor / dokumentkamera, dator, internetåtkomst och annat) samt undervisningsmaterial (krita, skrivhäften, papper och liknande).

Undervisningstid och undervisningslokaler

Eleverna deltar i undervisningen vid högst två lektioner per vecka på förskolenivå och vid årskurs 1 i lågstadiet samt vid högst fyra lektioner per vecka under de följande klasserna. HSK-undervisningen sker om möjligt under de vanliga schemalagda lektionstiderna (kl. 8 till 12 eller kl. 13.30 till 17). Den kan också äga rum under högst två lektioner i stället för den vanliga undervisningen. I sådana fall befrias de berörda barnen från den vanliga undervisningen vid dessa tillfällen.

Huvudmännen kontakter ansvariga vid den lokala skolan varje vår för att begära tillgång till skollokaler och ange önskade undervisningstider. De slutgiltiga tiderna fastställs efter överenskommelse mellan huvudmännen och de lokalt ansvariga.

HSK-undervisningen äger vanligtvis rum i den allmänna grundskolans lokaler, helst i närheten av barnens bostadsort. Kommunerna tillhandahåller om möjligt lämpliga skollokaler kostnadsfritt. HSK-lärarna ser till att ordningsreglerna följs.

Huvudmännen informerar de lokalt ansvariga vid respektive skola vid början av läsåret om hur undervisningen kommer att vara organiserad (klasser, tider, lokaler, HSK-lärare). Huvudmännen förmedlar även denna information till det kantonala grundskoleämbetet [Volksschulamt] som använder dessa uppgifter för att informera om HSK och bidra till dess samordning.

Samarbete mellan HSK-lärarna och den lokala skolan

Det rekommenderas att grundskolelärarna och HSK-lärarna aktivt söker kontakt med varandra för att underlätta samarbetet och informationsutbytet. Det är meningsfullt att skolledningen bjuder in HSK-lärarna till skolkonferenser som behandlar ämnen av ömsesidigt intresse. De kan även ibland – exempelvis årligen – bjuda in lärarna till träffar för utbyte och samarbete. Målet med sådana möten kan vara att lära känna varandra, utbyta kunskap och erfarenheter samt diskutera gemensamma frågor och ärenden.

HSK-undervisningen erbjuds inom ramen för grundskolan. Det är meningsfullt att HSK-lärarna deltar i skolaktiviteter och skolutvecklingsprocesser. Särskilt skolor med en hög andel två- eller flerspråkiga barn gynnas av ett institutionaliserat samarbete. Detta kan bestå i att främja enskilda barn tillsammans, genomföra flerspråkiga och *transkulturella* läroprojekt, eller att informera och rådgöra med föräldrarna gemensamt. Inte bara klassföreståndare, utan även specialister inom grundskolan, som exempelvis lärare i tyska som andraspråk, kan dra nytta av detta samarbete. HSK-lärare som är kvalificerade inom området

är skickliga på *transkulturell* översättning och förmedling. Det är mycket meningsfullt att involvera HSK-lärare vid bedömningar som rör eleverna de undervisar, såsom bedömningar av lärande, skolplatsdiskussioner och karriärbeslut.

Det kantonala grundskoleämbetet [Volksschulamt] rekommenderar skolor med en hög andel två- eller flerspråkiga barn att betrakta HSK-undervisningen som en del av språkfrämjandet och integrera den i den lokala skolplanen.

Stöd för samarbete mellan skola – föräldrar

Samarbetet mellan skola och hem har generellt sett en stor påverkan på barns och ungdomars lärande och framgång i skolan. Det har en positiv inverkan på inläringen när HSK-lärarna regelbundet har kontakt med föräldrarna, informerar dem om händelser i skolan och diskuterar med dem hur de kan stödja sina barn i lärandet.

HSK-lärarna kan stödja grundskolelärarna vid samarbetet med föräldrarna. De kan exempelvis delta vid evenemang eller tolka vid enskilda samtal. Där kan de även engagera sig i *transkulturell* förmedling, vilket kräver goda kunskaper inom två språk och skolsystem. De erbjuder sådana tjänster efter överenskommelse med lärare och skolmyndigheter.

Samarbete med skolstyrelser [Schulpflegen]

De lokala skolmyndigheterna bidrar till att HSK-undervisningen kan ske under goda förhållanden inom grundskolan. Det rekommenderas att de utser en ansvarig person för samordning inom kommunen eller skolenheten. Det är även denna persons ansvar att träffa överenskommelser gällande schema och lokalbehov i god tid, samt att främja samarbetet.

Samarbete och samordning på kantonalt nivå

Från Utbildningsdepartementets [Bildungsdirektion] sida är det grundskoleämbetets [Volksschulamt] ansvar inom grundskolan att samordna HSK-undervisningen och ge administrativt stöd. Varje huvudman utser en person som ansvarar för samordning på lokal och kantonalt nivå och samarbetar med grundskoleämbetet [Volksschulamt].

Två organ ser till att viktig information utbyts, att konceptuella och organisatoriska frågor klargörs, samt att pedagogiska aspekter diskuteras. Dessa är "HSK-konferensen" samt "HSK-konferensens utskott". Vid HSK-konferensen representeras huvudmännen samt företrädare för de ordinarie strukturerna (en företrädare vardera för lärarna, rektorerna, lärarna som undervisar tyska som andraspråk och ordföranden i skolstyrelsen). Dessutom deltar även Zürichs pedagogiska högskola [Pädagogische Hochschule Zürich] i utskottets möten. Högskolan genomför utbildningar för HSK-lärare på uppdrag av Utbildningsdepartementet [Bildungsdirektion]. I utskottet för HSK-konferensen tar valda representanter från HSK-huvudmän plats.

HSK-huvudmän lämnar regelbundet rapporter till grundskoleämbetet [Volksschulamt] om sina verksamheter. För att kunna göra detta besvarar de specifika frågor och lämnar in sina kursplaner och andra dokument som har översatts till tyska.

Bilaga II: Nivåer och ämnen – en översikt

Denna lista med ämnen är avsedd som stöd för planering och utformning av undervisningen. Den ger en överblick över vilka ämnen som kan behandlas i HSK-undervisningen på olika skolstadier. Den inkluderar flera förslag på ämnen. Med tanke på det begränsade antalet lektioner behöver läraren göra ett urval.

Ämnena är också en del av Kursplan 21 och behandlas vanligtvis i de ordinarie klasserna inom grundskolan. Kompetensområdena i Kursplan 21 anges vid länkarna nedan.

Ämne

Jag och de andra – att leva med varandra

Ämnets koppling till Kursplan 21:

[NMG.10](#) | [RKE.1](#) | [RKE.2](#) | [RKE.5](#)

Första stadiet

- Lära känna varandra, hälsa på varandra, presentera sig (för varandra)
- Umgängesformer och uppföranderegler för förskolan / skolan: Regler, rutiner och normer, ritualer
- Att göra eller uppleva något tillsammans med andra, vänskap, konflikter, vad man kan göra ensam

Andra stadiet

- Olika grupper och kulturer: samma och olika regler och värderingar, ömsesidig respekt och erkännande, konflikter och lösningsstrategier
- Vem jag är, vem gör mig till den jag är, var hör jag hemma
- Könroller: pojkar – flickor
- Barns rättigheter

Tredje stadiet

- Individ och grupp, tillhörighet och främlingskap
- Samexistens mellan majoriteter och minoriteter: rasism, aktuella debatter och händelser
- Förebilder och idoler: från sportvärlden, vetenskap, kultur och historia
- Relationer till ens eget kön och det andra könet (även kulturspecifika förväntningar)
- Mänskliga rättigheter

Ämne

Familjen

Ämnets koppling till Kursplan 21:

[NMG.10](#) | [RKE.2](#) | [RKE.5](#)

Första stadiet

- Min familj och släkt, regler och normer inom familjen

Andra stadiet

- Arbets- och ansvarsfördelning inom familjen
- Min familjs historia: Generationer och släkträd
- Olika familjeformer

Tredje stadiet

- Familjemedlemmarnas roller: i tidsmässig förändring, kulturella skillnader
- Min (egen) tolkning av rollerna
- Familjens funktion och former i relation till historia och kultur
- Mina egna värderingar, etik

Ämne

Lek och fritid

Ämnets koppling till Kursplan 21:

[NMG.10](#) | [RKE.5](#)

Första stadiet

- Lek: leka tillsammans, på olika platser, med olika leksaker, moderna och traditionella spel, lek och leksaker
- Fritid och hobbyer
- Verktyg och arbetsredskap

Andra stadiet

- Vila och återhämtning
- Fritidsaktiviteter; idrott; kamratgrupp; föreningar
- Hantering av digitala och andra medier
- Reklam

Tredje stadiet

- Vila och återhämtning
- Fritidsaktiviteter; ungdomsträffar, ungdomskulturer (musik, språk), kamratgrupp, föreningar
- Hantering av digitala och andra medier
- Reklam

Ämne

Boende, kvarter och stad

Ämnets koppling till Kursplan 21:

[NMG.8](#) | [RZG.3](#) | [RZG.4](#)

Första stadiet

- Miljön på förskolan / i skolan
- Vår lägenhet / vårt hus och vår omgivning

Andra stadiet

- Hus och boende

Tredje stadiet

- Boende och arkitekturstilar, historisk utveckling

Ämne

Fester, traditioner och mode

Ämnets koppling till Kursplan 21:

[NMG.7](#) | [RZG.2](#)

Första stadiet

- Födelsedag och andra viktiga högtider, olika typer av fester
- Kläder och olika dräkter, beroende på tillfälle

Andra stadiet

- Att fira fester på olika sätt, religiösa traditioner.
- Klädmode genom tiderna, yrkeskläder, kläder och roll/status, märkesvaror

Tredje stadiet

- Kulturer kring att gå ut och att festa
- Mode och ritualer i historisk förvandling

Ämne

Hälsa och mat

Ämnets koppling till Kursplan 21:

[NMG.1](#) | [NT.7](#)

Första stadiet

- Min kropp och den mänskliga kroppen: dess delar, fysisk integritet för mig och andra, fem sinnen
- Hygien
- Läkarvård
- Hälsosam mat och dryck, matvanor

Andra stadiet

- Hälsa och sjukdom, hälsosamt levnadssätt
- Var livsmedlen kommer från, grönsaker och frukter beroende på årstid

Tredje stadiet

- Sport; missbruk
- Kosthållning, olika matkulturer i relation till kultur, historia och miljö
-

Ämne

Geografi

Ämnets koppling till Kursplan 21:

[NMG.8](#)

Första stadiet

- Geografiska beteckningar från barnens erfarenheter (bostadsort, ursprungsländer, Schweiz, grannland etc.); termer för rumslig orientering
- Mitt ursprungsland: Översikt över geografi, klimatet

Andra stadiet

- Viktiga vattendrag, berg och städer i ursprungsländerna

Tredje stadiet

- Geografiska karaktäristika i regionerna i ursprungsländerna

Ämne

Natur och teknik

Ämnets koppling till Kursplan 21:

[NMG.2](#) | [NMG.3](#) | [NMG.4](#) | [NT.1](#) | [NT.2](#) | [NT.8](#) | [NT.9](#)

Första stadiet

- Djur, husdjur; djur och växter; skog
- Fukt och grönsaker, de fyra elementen
- Årstiderna och förändringar i naturen
- Tidsbegrepp (år, månad, vecka, dag, timme, kväll, mitt på dagen, i går, i dag, i morgon etc.), klockslag
- Hushållsapparater
- Fortskaffningsmedel som barnen använder själva (cykel, skateboard, sparkcykel etc.)

Andra stadiet

- Djurarter och växtarter
- Näringskedja
- Väder och väderprognos
- Skydd av miljön, miljökatastrofer
- Digitala leksaker och kommunikationsenheter

Tredje stadiet

- Ekologi, hot och skydd av miljön (inklusive återvinning och avfallshantering)
- Aktuella debatter inom vetenskapen (djurförsök, genforskning etc.)
- Digitala leksaker och kommunikationsenheter

Ämne

Litteratur och konst

Ämnets koppling till Kursplan 21:

[Språk](#)

Första stadiet

- Sånger, ramsor och verser, sagor, bilderböcker
- Färger, filmer
- Skapa egna verk och prata med andra om dem

Andra stadiet

- Dikter, sagor, fabler, dikter, interkulturellt bibliotek
- Filmer

Tredje stadiet

- Litteraturexempel från klassiska och moderna verk
- Filmer
- Måleri, musik och andra konstformer, konstnärer

Ämne

Bakgrund och historia

Ämnets koppling till Kursplan 21:

[NMG.9](#) | [RZG.6](#) | [RZG.7](#) | [RZG.8](#) | [RKE.4](#)

Första stadiet

- ”När jag var liten”
- Skillnader förr – i dag
- Personliga upplevelser i ursprungsländerna: Resa, firanden

Andra stadiet

- Min familjs historia; migration
- Ursprungsländernas historia: Viktiga händelser, myter om ursprunget

Tredje stadiet

- Min biografi (exempelvis avseende inläring eller språk)
- Aktuell social och politisk utveckling i ursprungsländerna
- Religioner och världsbilder
- Politisk utbildning (exempelvis val och röstning)

Ämne

Arbetsliv och utbildning

Ämnets koppling till Kursplan 21:

[NMG.6](#) | [WAH.1](#) | [WAH.2](#) | [WAH.3](#)

Första stadiet

- Yrken som personer i den personliga omgivningen har, yrken i skolan och i det offentliga (hotell- och restaurangbranschen, polis, sjukhus, försäljning etc.)

Andra stadiet

- Drömjobb, exempel på framstående personligheter från olika yrkesområden
- Utbildningens och arbetets betydelse

Tredje stadiet

- Yrkesval och övergång till arbetslivet eller vidareutbildning i Schweiz och i ursprungsländerna: Yrken och krav, skillnader mellan länderna
- Yrke och identitet, användning av ens språkliga och transkulturella kompetenser, könsspecifika frågor
- Ekonomi: olika sektorer, historisk utveckling, arbetslöshet, fackföreningar

Bilaga III: Litteratur

Denna bilaga innehåller den litteratur som nämns i texten. Ett bredare urval av material, litteratur och andra resurser för främjande av förstaspråket och flerspråkighet finns tillgängliga på det kantonala grundskoleämbetets [Volkschulamt] webbplats: www.zh.ch/hsk

Avdelningen för internationella projekt inom utbildning vid PH Zürich (2018): Material för undervisning i hemspråk, hantering av dialekt och standardspråk, Zürich: Pedagogiska högskolan i Zürich [Pädagogische Hochschule Zürich].

Utbildningsdepartementet [Bildungsdirektion] i kantonen Zürich (2017): Kursplan för grundskolan [Volksschule] i kantonen Zürich.

Giudici, Anja och Bühlmann, Regina (2014): Undervisning i hemspråk och kultur HSK [Unterricht in Heimatlicher Sprache und Kultur HSK]. Ett urval av god praxis i Schweiz, Bern [Eine Auswahl guter Praxis in der Schweiz, Bern]: Generalsekretariatet för Konferensen för kantonala utbildningsministrar [EDK].

